నిజాయితీ

చీకటి దట్టంగా వ్యాపిస్తోంది. చలి వేస్తున్నా, పొరుగింటాయన చెప్పగానే నిలుచున్న పాటున ఒంటిమీదనున్న బనియనుతోనే సుబ్బారావు బయలుదేరాడు. ఊరి రెండో చివరను సన్యాసి పాకవుంది. ఎనిమిది మైళ్ళలోనున్న పట్నంకు బదిలీయైన యీ నెలరోజుల్లో యీ వూరికి రావటం యిదే తొలిసారి. వచ్చిన పింఛనుతో తండ్రి స్వగ్రామమైన యీ వూర్లో బ్రతుకుతున్నారు. పైనున్న వాతావరణప్రభావం తలలో తిరిగే ఆలోచనలపై కనపడలేదు. నిజాయితీగా బ్రతకలేని మనిషి చచ్చిపోవడం వుత్తమం!

తను ఒక్కడూ నిజాయితీగా వున్నంతమాత్రాన సరిపోదు. మనిషి తనచుట్టూ వున్న వాళ్ళను మనుషులుగా చేసే బాధ్యతకూడ స్వీకరించాలి. ప్రజోపయోగంకోసం ప్రభుత్వంచేసే శాసనాలు అమలు జరపడంలో ప్రతిమనిషి ఒక సత్యమైన పోలీసు కావాలి. ఇదివరకెన్నోసార్లు సుబ్బారావు యిలానే తలచుకున్నాడు- మెసలుతున్నాడు కూడాను. నిజాయితీగా మెసలేవాళ్ళకు సాధారణంగా ఆప్తబంధువులు సన్నిహితులైన మిత్రులు వుండరు! పదేళ్ళసర్వీసున్నా తాలుకాఫీసు గుమస్తాగానే వుండిపోయాడు. అయినా తను బోరవిరచి, ముఖమెత్తి నడవగలుగుతున్నానని, తండ్రికితగ్గ కొడుకుననే గర్వం తనకుంది.

చిన్నపాక, తలుపు చార వేసివుంది. అమ్మకం జరుగుతోందనిలోన గుసగుసలు విని తెలుసుకున్నాడు. వాకిట కొయ్యకు కట్టివున్న గొఱ్ఱెపోతు సుబ్బారావు మీదకు వురికింది. తప్పించుకొని గుమ్మందగ్గరకు వెళ్ళాడు. అరుగుమీద వూజెక్రింద కోళ్ళ పిల్లలు చిన్నశబ్దం చేస్తున్నాయ్. అక్కడే కోడిపుంజుకూడావుంది. వాకిట ఆవు, గేదె పచ్చగడ్డి నములుతున్నయ్. అలా నిల్చొనే లోనుంచి వచ్చే మాటలు వింటున్నాడు.

"రేపు యిస్తాన్రా సన్నాసీ—ఇంకో దరాంపోనీ!"

"ఒరే! అడు యిత్తానంటే యిత్తాడురా—సత్తానంటే సత్తాడురా! రారోరి—తాగినోడికన్నా నిబద్దిగా వున్నాడు యెవుడున్నాడు?" ప్రక్కనున్నవాడు అందుకున్నాడు.

సన్యాసి చిన్న నవ్వునవ్వి "ఊరొదిలి యెలిపోతాడురా— నివ్వు సెప్పాలా? నానువూర్లో యెవురికి అరువివ్వనేదు! అదు యే నాడు యిచ్చినాడురా?"

"ఆడా యెదవ! మచూరు దోసి మరి రెండు మేడలు కట్టించి నాడటనే! యేదవనోకం—యెట్టి దేవుడు డబ్బునోడికే డబ్బు సంచుల్తో తోసేస్తాడు." అరువు అడిగిన మనిషి యెత్తుకున్నాడు.

ఈ త్రాగి తందనాలాడుతున్న వాళ్ళింత వేగిరంగా కదిలేటట్టు లేదని "సన్యాసీ! ఇలారా" అన్నాడు. ఒకక్షణం జవాబులేదు. తరవాత మెల్లిగా చేతిలో దీపంబుడ్డి పట్టుకొని "ఎవరుబాబో" అంటూ తలుపు తీసుకొని ముందుకొచ్చాడు. తీక్షణంగా వున్న యీ ముఖంవేపు చూసి బొమ్మలా నిలుచుండిపోయాడు. మాటలు రాక కాళ్ళు కదపలేక వున్న ఆ సన్నని శరీరమంతా వణకటం చూచి "రావోయ్" అని హుంకరించాడు. అప్పటికే త్రాగుతున్న వాళ్ళు కాళ్ళకు బుద్ధిచెప్పారు. సన్యాసి "దండంబాబో" అని సగం గొంతుకతో అని దీపం అక్కడ పెట్టి మెల్లగా దగ్గరగా వచ్చాడు. సుబ్బారావు వాకిటకు పోతూనే "నివ్వని యిక్కడకు వచ్చాను. ఏమిటీపని?" చిరాకూ కోపంతో యెగిరిపడ్డాడు.

సన్యాసి చేతులు నులుపుతూ "అన్నీ తెలిసిన బాబులు, ఏం సెపతాను?"

"ప్రజాప్రభుత్వం త్రాగుడు పిశాచం పారద్రోలాలనుకుంటుంటే–నువ్వు చేస్తున్న పనేమిటంటాను?"

"నానే సెయ్యనేదుబాబూ. పతీపూర్ణోమూ ఒకటి, రెండుకోళ్లు న్నాయ్‌బాబూ?"

"ఛప్! నేనడిగేదానికి సమాధానం చెప్పు. నివ్వెందుకీ పాడుపని చేస్తున్నావ్?"

సన్యాసి దీనంగా "బాబూ! కూటికుక్క నాగకోత్రంతో యిది సెయ్యనేదు. నాకడుపా-గంజి నేకపోయినా నానుండగలనుబాబో; సూసినారాయీ పచ్చుల్ని. ఈ కాలంలో నా కూలిపనా నేదు-ఉన్న మూరాజులా సెయ్యి దులపరు. ఈపచ్చుల్ని మాడ్చేసినాను. ఎండి పోయి యీసురోమని వుంటే-ఆటియేపు సూస్తావుంటే నా పేగులు తెగిపోయేవిబాబూ! నాకు మరెవురున్నారు-మీకు తెలీదా? పెళ్లమా పిల్లాలా? ఇయ్యేనాకు పిల్లలుబాబూ!" మరికాస్త దగ్గరగా జరిగి ఆ మాసిన గడ్డం పైకి యెత్తుతూ "సూడండిబాబో! ఒక్క రెండు నెలలు ఓర్పండి. సంకురోతిరి పందాలకి సచ్చిన పెద్దనాయుడికోడి పుంజుమాంసం మీకు పంపనా? ఈ పుంజు యిప్పుడు బాగా బలిసిందిబాబో. మన అయ్యగోరికి యీ అవుపాలు నేకండా సేస్తానా? పెద్దపాడు పెద్దగొల్లోడి పోతుని తరిమేసి యీ గొఱ్ఱె పోతు యీ ఊరిపేరు నిలబెట్టదా?"

"ఈ నిముషంనుంచీ. యీ వ్యాపారం మానమంటున్నా! వింటావాలేదా?"

సన్యాసి కాళ్లావేళ్లా పడ్డాడు. "బాబూ నాను సేస్తున్న పనితప్పె

నాను వూరుకుంటే యింకొకడొస్తాడు. ఇన్నాళ్ళూ మేడలమీద వున్నాడు కొట్టుపెట్టితే వూరంతా మంచిచేసుకొని నాను కొట్టుపెట్టా నన్నాను. మందలోని పిల్లలతో వొదిలిన గొర్రెనమ్మి కొట్టుపెట్టాను బాబూ. నా నాలిక మంచిది. ఊరుమంచవక యేమౌతాది? ఆడు పెద్దోలందరి మూతీకట్టేవోడు. నానదేం సెయ్యక సాటుగా అమ్ము కుంటున్నాను బాబూ. తమరు రచ్చించాలి"

ఇంతలో యింటిమీద పిల్లి మ్యావ్ మంటోంది. గేదెకొమ్ముతో కొయ్యకు టప్‌టప్‌మని కొట్టుంటే సన్యాసి అపశకునమని వారించి మళ్ళీ ప్రాధేయపడ్డాడు. "సూడు బాబూ ఆపిల్లి, నాలుగు ముద్దలేస్తే యిల్లు కనిపెట్టుకున్నాది. ఆయింటిమీద గుమ్మడిపింజల దగ్గరికి యిప్పుడు యెలికలురాలేవే! ఈయున్నీ బతకనీబాబూ! మీలాంటి పెద్దలు ధర్మాత్ముల దయవుండాలి గానీ...."

"అయితే యీపని మానవన్న మాట!" అంటూ సుబ్బారావు తల పరికిస్తూ వెళిపోతుంటే కొంతదూరం వెనుకనే వచ్చి బ్రతి మాలాడు. ఏదో నిశ్చయానికి వచ్చిన సుబ్బారావు "సరేలే. వెళ్ళి వోయ్" అన్నాడు.

సరిగ్గా యీ సంఘటన జరిగిన వారంనాడే వూర్లో నీలమ్మ జాతర జరుగుతోంది. భాజాభజంత్రీలతోనూ, డప్పుల ఢమఢమల తోను వూరంతా మారుమ్రోగుతోంది. రాత్రి యేడుగంటలప్పుడు సన్యాసి దుకాణంలో అమ్మకం ముమ్మరంగా సాగుతోంది. ఉన్న

డబ్బంతా పెట్టి వంటసారా తెచ్చాడు. ఇటువంటి రోజున అరువు లేదంటే యీ సారా డబ్బుకాదు. అరువు అడిగిన వాళ్ళందరికీ యిస్తున్నాడు. ఇంతలో ప్రొహిబిషన్‌గార్డ్సు యింటిని చుట్టుముట్టారు. సన్యాసి చలోక్తు లాడుతున్న వాడల్లా చేతిలోనితెడ్డు జార్చి అలానిశ్చేష్టుడయ్యాడు. తాగుతున్నవాళ్ళు సందుగొందుల వెంబడి పలాయనం చిత్తగించారు.

సన్యాసికి వూర్లో వాళ్ళెవరూ బెయిల్ రాలేదు. సుబ్బారావొ సారి కటకటాల వెనుకనున్న సన్యాసిని చూడటానికి వెళ్ళాడు సన్యాసి సుబ్బారావును చూడగానే యేడుస్తూ "వచ్చావాబాబో! నీ మాటయిన్నానుకాదు. ఆ పాపిస్టి యేదవేసేసినాడు. జాతరనాడైతే నా డబ్బంతా పెట్టి యేపారం సేస్తానని యిన్నాళ్ళూ వూరుకోని యీలుతో సెప్పి పట్టించినాడు. మళ్ళీ ఆడు కొట్టుపెట్టుకోడానికి యిదంతా సేసినాడు. నావుసురంతా తగిలి ఆ యెదవ వంశం నేకండా నాశనం అయిపోదా? నాగొఱ్ఱె పులవలునేక యెంత గిర గిర లాడతందో? ఆవు సూలువుతోంది బాబూ- యెంతయిట్టుక పోతందో? నాసేంసేస్తును- నాకు సావొచ్చిందికాదు. ఈ వుసురు తగల్దా? దీవుడుసేడా?"

సుబ్బారావుకు ఒక్కొక్కమాట గుండెకు నాటుతున్నా ఆత్మ విశ్వాసంతో మెలిగాడు. అప్పటికీ వూరుకోలేక "వాడినెందుకు అనవసరంగా తిట్టావ్. నివ్వు చేసింది మంచిపనా? కాదే. నివ్వు చేసిన నేరానికి శిక్ష అనుభవించడంలో తప్పులేదుగా?"

సన్యాసి కటకటాలికి తల కొటుకుంటూ "నాదిసాలు! నానేం

సేస్తును ః నరాలన్నీ పీక్కు పోయినట్టు సెమటకార్సినా కడుపు నిండనేదు. ఆడుమరంత బాగ్యమంతు డవ్వాలా ? ఏంటో బాబూ —నోకంలో నాయంనేదు. ఆడు మీసంతీసిన పనిసేసినాడు. ఆ నీలమ్మతల్లి ఆడిని యిక్కడికి తీసుకరాదాః”

వాడి పరిస్థితికి సానుభూతి చూపించకండా నే సుబ్బారావు అక్కడ నుంచి కదిలిపోయాడు. తను యిన్స్పెక్టరుకు చెప్పి పంపించి పట్టించటం మంచిదేయైంది. కొన్నాళ్ళు శిక్ష అనుభవించాక బుద్ధి వచ్చి శుభంగా వుంటాడు. వీడి శిక్ష వూరిలో కొంత సంచలనాన్ని కలిగించి త్రాగుడు మానిపిస్తుంది. తనుమంచిపనే చేశానని సగర్వంగా యింటికి వచ్చాడు.

సన్యాసి కోర్టులో తనగాధను మళ్ళా కన్నీటితో విన్నవించు కున్నాడు. తన కడుపుమండినా వుండగలనని, తన గొడ్డె, గేద, ఆవు, కోడి అన్నీ యేమైపోతాయో, వాడి ముఖం చూసైనా యీ సారికి కనికరించమని ప్రార్ధించాడు. మేజస్ట్రీటు మూడునెలలు కఠినశిక్ష చెప్పేటప్పుడు బొలబొలా యేడ్చాడు.

సుబ్బారావు నెలరోజులుపోయాక మళ్ళీ స్వగ్రామం వెళ్ళాడు. ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళవలన అసలు విషయం తెలుసు కొని ఆరాత్రి యెనిమిదిగంటలప్పుడే వూరిలోనికి వెళ్ళాడు. ఈసారి సారాకొట్టు ఒక పెంకుటిల్లు. కొంతదూరంలో అలానిల్చొనే, యింత బాహటంగా స్వేచ్ఛా వ్యాపారంలా సాగుతూవుంటే వూర్లో మునసబు యేంచేస్తున్నాడు, గవర్నమెంటు పెట్టిన యీ సిబ్బంది

యేంచేస్తోందన్న ఆలోచనతో కళ్లు కదపలేక పోయాడు అప్పుడే యిద్దరు మాటలతో ఆ వరండామీదే యుద్ధానికి దిగారు.

"సూడరా అప్పిగా! అరువా నేదు. కరీదా లావు—ఈ గవుర్నుమెంటోలు ఆ సన్నాసి గాడి లైసెన్సు తీసి యీాడికిచ్చి నారు. డబ్బు యెక్కువేసు కాని —ఛీ— కంపురా సరుకు!"

రెండోవాడు వాడి వీపుమీద చరచి "చస్! యెదవకానా! అబద్ధం సెప్పిన నాలిక కోసెత్తాను. గవుర్నుమెంటోలకి డబ్బు యెక్కువై పోనాదని లైసెన్సు నేకండా అమ్ముకోవచ్చంటే!"

అంతవరకు పళ్ళు పటపట కొఱుకుచున్న మొదటివాడు ఒక్కసారి మీదికి వురికి "నీకా—గోసుంటే గుండారునేదు. గుండారుంటే గోసి నేదు. నివ్వు నాకంటావురా? గవుర్నుమెంటోలికి డబ్బునేదని కొండంత పన్ను లేస్తారని నాయుడోలింటికాడ అచ్చు కాగితంమీద రాసింది సదివి సెప్పితే!—ఆకాసంమీద బూకాసం—ఇలాగ అలాగ—"

యిలాగ.... ఇద్దరు యిక అరచుకుంటూ ముష్టియుద్ధానికి దిగారు. కొట్టులోనుంచి యిద్దరు వచ్చి యిద్దర్ని రెండువేపుల పంపించి వేశారు. ఆవచ్చిన యిద్దరి కరుకు ముఖాలుచూసి తిన్నగా మునసబు యింటికి వెళ్ళాడు. ఇటువంటి వేళకాని వేళలో రావటంచూసి మునసబు ఆతృతతో అతి వినయంతో గౌరవిస్తోంటే సుబ్బారావు వుద్రేకం ఆపుకోలేక గ్రామపెద్దవై యుండి యీ పని

జరుగుతుంటుంటే చాతకాని వాడిలా మెసలుతావని అనుకోలేదు. ఈ పనికి సరియైన సంజాయిషీ చెప్పకపోతే అసలుకే మోసం రాగలదని గద్దించాడు. మునసబు మనసులో మండిపడ్డా విధిలేక నెమ్మదిగానే అన్నాడు "ఊరిలో బ్రతకమంటారా? ఊరందరికీ చెడ్డకాకండా వుండాలంటే నేను మూగవాడిని, గ్రుడ్డివాడినై వుండ వలసిందే!"

"ఎందుకొచ్చిన సంజాయిషీలు!"

"మీరు అలా అంటే నే చెప్పాలనుకున్నది యేమీలేదండీ. పెద్ద రైతుకు ఒక సీసా గింపుగా లేకపోతే నిద్దరపట్టదు. ఊరిపెద్దలన్న వాళ్ళకి డబ్బు ఖర్చుకాకండా అవసరం గడచిపోవాలి. నన్నేం చెయ్యమంటారు? వాళ్ళ నిజాయితీలు...."

"వాళ్ళ నిజాయితీలు నాకెందుకు? నీ నిజాయితీ చూపించు"

"మీకు తెలీదాఅండీ! వందకాకుల్లో ఒక హంస హంసలా మెసలడానికి యెంత కష్టపడాలో, వాళ్ళ పాపానికి వ ళ్ళే పోతారని అరవకండా వూరుకున్నాను. నే నేమన్నా అంటే యింటికి నిప్పంటించి మరీ వూరినుంచి తగిలేస్తారు"

మునసబు ముఖంలోనికి చూడటానికి అసహ్యపడి సుబ్బారావు వస్తానని చెప్పకుండానే చరచరా వెళ్ళిపోయాడు. ఇంట్లోకి వెళ్ళిన మునసబును చూసి భార్య యీ గొడవంతా యేమిటంది.

ఇంతవరకు అణగారిన నిప్పులాంటి కోపం రాజుకుపోయింది. మండి పోతూ "వాడికేం? ఇటు యీ ముసలాల్లు పింఛనీతో బ్రతుకు తున్నారు. అటు ఒక్కడే కొడుకు - ఎన్ని నీతికబుర్లయినా అడ తాడు. సాలా అయిదుగురి పిల్లలతో యీ యిరవై రాళ్ళతోనూ సంసారం చెయ్యమను - తెలిసొస్తుంది. ఇచ్చేది యేగానీగానీ- అబ్బబ్బ అందరూ మొగుళ్లేనే!"

సుబ్బారావు ఆ మరుసటిరోజు పొదయం మొదటి బస్సుకే పట్నం వెళ్ళిపోయాడు. మళ్ళీ ప్రొహిబిషన్ యిన్స్పెక్టరుని కలుసు కొని అయింటి సరిహద్దులిచ్చాడు. ఇందులో గ్రామమునసబుకు పెద్దలకు కూడా భాగముందని చెప్పాడు. వాళ్ళనుకూడా పట్టుకొనే ప్రయత్నం చెయ్యాలని పట్టుబట్టి చెప్పాడు. ఇన్స్పెక్టర్ "మీరింత నాక్కి చెప్పాలటండీ? మా డ్యూటీమాది. మీరింత సహాయం చేస్తున్నందుకు మా అందరి కృతజ్ఞత!"

ఈ సాదరమైన వాక్యాలు సంతోషంగా స్వీకరించి మూడో రోజు పొదయమే మళ్ళీ యిన్స్పెక్టరుని కలుసుకున్నాడు. సుబ్బా రావును చూడగానే ముఖం ముడుచుకుంటూ "ఏమండీ! తప్పుడు రిపోర్టు లెందుకిస్తారు. సరిగ్గా తెలియకపోతే పూరుకుంటే మంచిదిగా అనవసరంగా మాకాలం వృథా అయ్యింది."

సుబ్బారావు నోటిపెంబడి మాటరాడానికి కొంత వ్యవధి పట్టింది. "నే చెప్పిన యింటికే వెళ్ళారా!"

"ఆ ఒక్క యిల్లేకాదు. ఊరియిళ్ళన్నీ గాలించేశాం! సన్యాసి

తోనే అపూర్లో ఆ వ్యాపారం అంతరించి పోయిందట."

సుబ్బారావు వుద్రేకంతో అరచాడు "కాదుకాదు. ఈ కొట్లు యిదివరలా వూరిఃయట పాకల్లో లేవు. ఇప్పుడు వూరిమధ్యను పెంకుటిళ్లలోనూ, మేడల్లోనూకూడా వుంటున్నాయ్ . ఈ అవినీతిని మీరు అరికట్టాలి. అరికట్టితీరాలి!"

ఇన్స్పెక్టరు ప్రశాంతంగా "మా పనే అది. దానికోసం ప్రజా సహకారం కావాలి. ఊరంతా ఒక్క గొంతుకతో చెప్పేటప్పుడు మేమూ మనుష్యులమేనా? -నమ్మాలంటారా? నిదర్శనంగా మాకేం దొరక లేదు కూడానూ!"

సుబ్బారావు ఒళ్ళంతా నిజంతో వుబ్బి యీ అబద్ధాన్ని యెదుర్కోడానికి యెగురుతోంది, అన్నాడు. "ఎల్లుండి రాత్రికి మీతో వస్తాను, పదండి. ఊరిపెద్దలనే పేరుతో యిదంతా సాగిస్తున్న రాక్షసులకు భయపడి మీతో లేదని చాలామంది చెప్పివుంటారు. రండి, నేనూ వస్తాను. అప్పుడు నా మాట నిజమో అబద్ధమో మీకే తెలుస్తుంది"

ఇన్స్పెక్టరు సరేనన్నాడు. ఇలా వెళుతున్నామన్న విషయం పైకి పోక్కకుండా చూపే భాధ్యతను గుర్తించారను కుంటాను అంటూనే నాలుగడుగులు సాగనంపాడు.

ఆవేళకు యెల్లుండిరాత్రి యీవేళరాత్రి అయ్యింది. సుబ్బా

రావు వుత్సాహంతో బయలు దేరాడు. ఊరిలోనికి వెళ్ళేసరికి యెక్కడైతే కొట్టువుండేదో ఆ కొట్టు అరుగుమీద హరిదాసు కమ్మగా రాగంతీస్తు గెంతులు వేస్తున్నాడు. ఊరిలో చిన్నా పెద్దా శ్రద్ధతో వింటున్నారు.

ఇన్స్పెక్టరు వుద్యోగ గర్వాన్ని చూపిస్తూ "చూపించండి యెక్కడో."

సుబ్బారావు ఒళ్ళంతా మండిపోతోంది. ప్రతిఒక్క కణాన్ని యీనాటి మనుష్యజాతి సూదుల్తో పొడుస్తోంది. ఎందరి బ్రతుకులనో కూలదోసే కార్యాలయమైన ఆ యింటివేపు, త్రాగుబోతులు కొట్లాడిన అరుగుమీద దేవుని స్మరిస్తూ గెంతుతున్న త్రాగుబోతైన హరిదాసుని, నిజాన్ని నిలపలేని ఆ ప్రజాసమూహంవేపు నిశ్చేష్టుడై చూస్తున్నాడు, మళ్ళీ యిన్స్పెక్టరు చూపించమని గద్దించాడు.

సుబ్బారావు కంటిరెప్పలు మూత పడలేదు. మెడకు చుట్టిన మఫ్లర్‌తో కళ్ళు కప్పుకోగానే యిన్స్పెక్టరు కాస్త కటుస్వరంతో అన్నాడు "ఇలాంటి తప్పుడు రిపోర్టులిచ్చి దేశాన్ని వుద్ధరించకండి. మమ్మల్ని శ్రమ పెట్టకండి. అవసరమైతే మీ చర్య గురించి తహశీల్దారుకు రిపోర్టు చెయ్యవలసి వుంటుంది." అంటూ వెళిపోతుంటే సుబ్బారావు ప్రేవుల్లో, రక్తంలో, నాడుల్లో కుమిలి కుమిలి యేడుస్తూనే పైకి బావురుమని యేడవలేక వికటాట్టహాసం చేసుకుంటూ యింటివేపు నడిచాడు.

నడుస్తున్నాడు, నడవలేక పోతున్నాడు. కెరటాలలాంటి ఆలోచనలు అఖాతంలోపడి స్తబ్ధమైనయ్. ఇంటి అరుగుమీద

కూర్చున్నాడు. ఎదురుగుండా పెద్ద భూతంలా మర్రిచెట్టువుంది. చలి వణికిస్తోంది. ఐనా పాషాణంలా అలానే కదలకండా వున్నాడు. దగ్గుతూ నిద్రపోలేని తండ్రి కిటికీగుండా చూసి "యెవరది" అన్నాడు. కొడుకు నోరు పెగల్లేదు. ఒక్కసారి తండ్రి "దొంగ దొంగ" అని అరవటంతో నోరు ఆవులించేశాడు. ఏమిటీ ప్రపంచం యిలా మారిపోతోందీ మనుషుల నిజాయితీలు, మనస్థైర్యాలు యంత్రాల్లానే అరిగి పోతున్నయా?

నే నే అంటూ లేచి వెళ్ళాడు. ముసలాయన కోపం ఆతృత రెండూ ప్రదర్శించాడు. కారణం చెప్తే ఆయన తేలిగ్గా అన్నారు. "నివ్వెందుకు అనవసరంగా చెడ్డకావటం. మా రోజుల్లో యిన్ని శాసనాలులేవు- యీ కంట్రోళ్ళూలేవు. ఇలా మనుషులు హీనస్థితికి రాలేదు. శాసనాలు యెక్కువైయ్యాయంటే కట్టుబాట్లు హెచ్చయ్యాయన్న మాట! అవి తట్టుకోలేకే శాసన ధిక్కారాలు హెచ్చుగా జరుగుతుంటాయ్. అందులో ప్రజల మనస్సులను తెలుసుకోకండా చేసిన శాసనాలగతి యిలానే వుంటుంది!"

సుబ్బారావు చాప, తలగడ పట్టుకోని యీ మాటలను లక్ష్యం చెయ్యకుండానే అరుగుమీదకు వచ్చాడు. తండ్రి యెముకలు విరిగే చలి బయట వద్దంటున్నా వినక ప్రక్క వేశాడు. అంతకంటే కఠోరమైన బాధ తను యింకా అనుభవిస్తునేవున్నాడు. ప్రక్కమీద వ్రాలాక ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఒక్కొక్క వ్యక్తి., విషయం మెదడులో చుట్టుకపోతోంది. ఇది ప్రపంచ పరిణామమా? బ్రతకడానికి అన్యాయం చేస్తేగానీ కూడు దొరకదా! మనిషి ఆశతో బ్రతికి

సంతృప్తితో చావలేడా? ఈ దురాశతో న్యాయాన్యాయ విచక్షణ లేక మానవత్వాన్ని మరచి సంచరించటమేనా జీవితం? మనిషి, పెట్రోలు త్రాగిన బస్సులా, బొగ్గుతిన్న రైలు యింజనులా పరిస్థితుల డ్రైవరు చెప్పుచేతల్లో వుండవలసిందేనా?-చివరకు యెవరెలాపోనీ తను నిజాయితీగా నున్నాననే తృప్తి గర్వంతోనే నిద్రపోయాడు.

అ మరుసటిరోజు వుదయం వెళిపోయేముందు ఆ యింటివేపు యింకొకసారి చూశాడు. అవినీతికి ఆలవాలమైన యీ గ్రామంవేపు తను కన్నెత్తి చూడకూడ దనుకున్నాడు. కానీ యీ పంతం తనలో రేకెత్తించిన పౌరుషంకన్నా హెచ్చయిన సంబంధం తనను మళ్ళా రెండునెలలో రానిచ్చింది. తండ్రికి జబ్బుచేసింది. కబుర్లమీద కబుర్లు రాగా వచ్చాడు. ఆతృత పడవలసిందేమీ లేదు రేపు వెళిపోతాడనగా సన్యాసి జైలుశిక్ష అనుభవించి వచ్చాడు.

ప్రొద్దు అప్పుడే క్రుంగుతోంది. సుబ్బారావు వీధి అరుగు మీద కూర్చొని దూరంగావున్న పచ్చని పెసర చేనుతో నిండిన పొలాలవేపు చూస్తున్నాడు. సన్యాసి మెల్లగా వస్తూనే నమస్కరించాడు.

"ఏమోయ్, ఎలావుంది—ఇప్పుడైనా—!"

సన్యాసి గొట్టుకుపోయిన ముఖంలో లోతుకుపోయిన కళ్ళు నిలబెట్టి "ఏవుందిబాబో! అక్కడ వున్నాను ఆలుతిండికి నోటు సెయ్యలేదు. నానక్కడ నా మనసిక్కడ. ఇయన్నీ కలలోకి వస్తా

వుంటే—అటిమీద దేనంతోటే యెండిపోనానుబాబూ. అబ్బా అమ్మా, ఆటికి యెవురు గతిబాబూ,"

"కూర్చోవోయ్" అన్నాడు సుబ్బారావు.

సన్యాసి కూర్చుంటూనే "నా పిల్లమ్మ ఎలకల్ని పట్టాది గాని దొంగల్ని పట్టాదాబాబూ ? గుమ్మడికాయలు దొంగలాడేసి యిల్లంతా కుమ్మేసినారు. వర్షాలకి యిల్లు సామాను అంతా తడిసి ఎందుకూ పనికిరానేదు. గుమ్మడికాయలు దొంగ లాడిన ఆలకి పెద్దరోగం రాదా? ఒక్కటీ నేదు. ఎదుగతున్న నాకోడి పిల్లల్ని, పుంజునీ సంపేసి మెక్కేసినారుబాబో! ఆలకడుపుల్లో రాసపుల్లు పుట్టవా? అల్లా తవిటిగాడు ఆవుపాలంతా తాగేసి పాలే యియ్యే నేదనేస్తున్నాడు. గేద, గొడ్డు అన్నీ యెండిపోనాయి. పెద్దరైతుదగ్గిరనుంచీ వూరు సగం నాదగ్గర సారాకి అరువెట్టినోలే డబ్బడిగితే యిప్పుడెక్కడున్నాది—వూరొదిలి పారిపోతావా? ఇస్తా నేరా అంటున్నారు. నాకష్టానికి నేకపోయింది సుకమప్పుడెందుకు బాబో? ఇదంతా కానుకోనేక పోనాను. నీకొచ్చిన బయంనేదని మునసబు సెప్పబట్టి అలా గమ్మినాను. ఆ పొద్దుటిరోజున సాటుగా అమ్మితే పోను. నావుసురూ, నన్ను నమ్ముకోనున్న నోరులేని ఆ పచ్చుల వుసురూ ఆ పద్దుకు మాలినోడు పోసుకున్నాడు. నావొచ్చి నానని అవి కడుపునిండతాయికదా అని కళ్ళుప్పి సూస్తున్నాయి. ఇప్పుడేం సేస్తునుబాబో ? పెసర తీతలదాకా వూర్లో కూలే పుట్టదు. మా పెద్దలు సచ్చి సర్గాన వున్నారుగానీ యెంచెంచి పేరెట్టారు బాబో—నాను సన్నాసినే"

ఈమాటలు వ్రాల్చుతూ సన్యాసి మాసిన చిరికిగుడ్డతో కళ్ళు ఒత్తుకుంటున్నాడు. పారిపోతున్నచలి వుండివుండి చిన్న విసురు విసురుతోంది. సుబ్బారావు మనసు కరిగినా గర్వం పాలు తగ్గలేదు. పీడిస్తైనా ఒక మనిషిని చెయ్యగలిగాననే తృప్తితో "ఇకనైనా నీకష్టంమీద బ్రతకడం నేర్చుకో. ఈ రెండు రూపాయలూ అందాక గంజి కాచుకొని త్రాగు" అంటూనే యిచ్చాడు. సన్యాసి కళ్ళు కద్దుకుంటూ "అంతే సేనబాబూ ! గుండున్న బాబులు-మీ ఋణం ఎలాగ తీరుస్తానో!" దండం పెట్టూనే కదలిపోయాడు.

వసంతఋతువు ప్రారంభంలో ఆఫీసుకు శలవు పెట్టవలసి వచ్చింది. శలవు పెట్టడమంటే తనకు బాధగానే వుంటుంది. ఒకరోజు కాజువలు లీవు తీసుకోని సంవత్సరాలున్నాయ్. శలవు హక్కుకన్నా అవసరం దృష్టిలో చూసేమనిషి కాబట్టి భార్య జ్వరంతో మూలుగుతున్నా లెఖ్ఖ చెయ్యక అఫీసుకు వెళ్ళిపోయేవాడు. ఏమి కాదనుకున్న జ్వరం ముదిరిపోయింది. దానితోపాటు స్వయంపాకం -ఈ చిరాకువలన ఆవూర్లో పేరున్న పెద్ద డాక్టరునే పెట్టాడు. నాలుగు రోజుల్లో నయమయితే యీ బెడదలన్ని పోతయ్యనుకుంటే యిరవై రోజుల వరకూ యీడ్చింది. డాక్టరు యాభై రూపాయలకు బిల్లు పంపించాడు. నిల్చున్నపాటున ఆబిల్లు పట్టుకొని పరుగెత్తాడు. ఎన్నోవిధాలుగా చెప్పాడు కాని డాక్టరు తక్కువకే పంపించానని వాదించాడు. అందామనుకున్న నాలుగుమాటలు గట్టిగానే విసిరి తిన్నగా యింటికి వచ్చాడు. చిరాకుగా "ఆ గాజులుతే!" అన్నాడు భార్య మాటాడకండాతీసి టేబిలుమీద పెట్టింది. తను యీ సర్వీసులో గడించిందనుకున్నది యీనాటితోసరి!

వేసవి శెలవుల్లో మనుమడ్ని పంపించమని తాత కబురు పెట్టాడు సుబ్బారావు ఆపూరు కొడుకును పంపించడానికి ఒప్పుకోలేదు కుర్రవాడు శలవుల్లో వాడి చిత్తంవచ్చినట్లు తిరగటం, ఆడటం చేసే వాడు. రాత్రుళ్ళు జ్వరం వస్తున్నా యింట్లో తల్లితో చెప్పకుండా మొండికెత్తితిరిగాడు. ఐదవరోజు రాత్రి జ్వరం తీవ్రంగా ఉంది. ఆఫీసులో ఆవేళ లైట్లు వెలిగించి మరీ పనిచేసి వచ్చిన సుబ్బారావు రాగానే డాక్టరును తీసుకురమ్మని భార్య చెప్పింది, అక్కర్లేదు అదే పోతుందన్నాడు. జ్వరం వల్ల పొందే బాధను తను వూహించ లేదు. మొన్న భార్యకు జ్వరం వచ్చినపుడు తప్పించి యిదివరకు తను డాక్టరుముఖం చూడలేదు. డాక్టర్లంటే మానవత్వంలేని మను షులనే తనకున్న యీర్ష్యను భార్య జబ్బులో మాటలలో వ్యక్తపరి చాడు కూడాను.

మరి రెండురోజుల మౌనం జ్వరం తీవ్రతకు మార్చింది. సుబ్బారావు ఒక ఆయుర్వేద వైద్యుడ్ని తీసుక వచ్చాడు. కావాల న్నవి యింట్లో తెచ్చిపెట్టుటం తప్పించి యీజ్వరం విషయం అట్టేపట్టింపు చేసుకోలేదు. ఆఫీసుకు మామ్మూలుగానే వెడుతున్నాడు. ఆ నాలుగురోజులు జ్వరం తగ్గుముఖం పట్టలేదు, భార్య చప్పున కన్నీరు చాటుగా కారుస్తూ గొణిగింది విషజ్వరమట అని. హా అన్నా డొక్కసారి. విషజ్వరంతో చచ్చిపోయిన వారెందరినో చూశాడు. మళ్లీ అక్కడనుంచి కదలి వాలు కుర్చీమీద కూర్చున్నాడు. హరి కెన్‌లాంతరు మసగ్గా వెలుగుతోంది. కొడుకు మూలుగు వింటున్న కొద్దీ స్వరం హెచ్చుతున్నట్లు రాసుకాను సన్యాసి పెట్టిన శాపాలు చెవులు చిల్లులు దేరినట్లు మారుమ్రోగాయ్. భార్య తరవాత

కొడుకు పడిపోవటంచూస్తే యిది నిజమేమో? మళ్ళీ బాధా అంతా పిచ్చి అనుకున్నాడు.

భార్య మెల్లిగా దగ్గరగా వచ్చింది. తనమార్పు ఆమెకు చూపించ కూడదని లేచి నిల్చుండి "అదేపోతుంది. గాబరా పడక్కర్లేదు" అన్నాడు.

"ఈ మందువల్ల యేమీగుణం కనపడలేదు." కాస్సేపాగి "ఆ డాక్టరుని తీసుకవస్తే!"

భర్త ముఖం కోపంతో ముడుచుకపోయింది. "వాడా - వాడా వాడ్ని యేమనాలో తోచలేదే!"

"మన అవసరం. ఇలాంటిజబ్బులు ఆయన చాలా బాగుచేశాడని ఇరుగుపొరుగువాళ్ళు చెప్తున్నారు."

సుబ్బారావు తల ఆడిస్తూనే చప్పున ఆపివేశాడు. మారుతున్న మనస్సును మళ్ళీ వెనుకకులాగి "ఈ డాక్టరూ యెన్నో యిలాంటి జబ్బులు బాగుచేశాడులే!"

ఆరాత్రి భార్యతోపాటు తనూ నిద్రపోలేదు. ఈ పరిస్థితిని చూచి అప్పటి కప్పుడే అల్లల్లాడి మళ్ళీధైర్యంతో యెందుకొచ్చిందో దానీ నేచూస్తానంటూ ధైర్యంతో పెదాలను నొక్కిపట్టేవాడు. ఇలా తన నిజాయితీని సమర్థించుకోడానికి యిదివరకెప్పుడూ ప్రయత్నించలేదు.

తెల్లవారేక డాక్టరు వచ్చేటప్పుడు తను ఆతృతను వెళ్ళబుచ్చ కూడదని అనుకున్నా ఆయనవెంట కొంతదూరం వెళ్ళకండా వుండలేక పోయాడు. "విషజ్వరమైనా అప్పుడే ఆతృత పడక్క

ర్లేదని," డాక్టరన్నాడు. ఆ నిముషంలో తృప్తి. వెనుతిరిగి వస్తుంటే ఆ మాటలే అనుకుంటుంటే వేరు అర్థాన్ని స్ఫురింపజేశాయ్ ఇంటికి రాకండా తహశాల్దారు యింటికి వెళ్ళాడు. ఆయన యీ డాక్టరుతో లాభంలేదని కాస్త డబ్బు గుంజినా తనే డక్టరు దగ్గరకు వెళ్ళననుకున్నాడో ఆ డాక్టరునే తీసుక వెళ్ళమని చెప్తూనే అన్నాడు "అయినా నీకెందరున్నారోయ్. అ ఒక్కడి ప్రాణంకోసం నీప్రాణా న్నైనా అడ్డు పెట్తావుగా!"

ఈమాటలు మళ్ళీమళ్ళీ మనసులో తిరిగిపోతుండగా యిది వరకు తనెప్పుడూ యీ కొడుకు యింత సమస్య తెచ్చి పెడ్తాడని అనుకోలేదు. అయితే మహాపోతేపోతాడుగా—మళ్ళీ వెంటనే తండ్రి అనుకోవలసినమాటలేనాయివి? తనతండ్రి తననిలాచూడ లేదే! ఐనా తనపట్టుదలతో ఒక ప్రాణాన్ని ఖూనీ చెయ్యటమా? వాడియింటికి వెళ్ళలేక యింటికి వెళ్లేసరికి యిరుగుపొరుగువాళ్ళు మనిషోమాట అంటున్నారు. భార్య కన్నీటితో యేదో మెల్లగా చెప్తోంది. పొరుగమ్మ "పోనీ మాఆయనను పంపించి ఆ డాక్టరుని తెప్పిస్తానులే అమ్మా" అని అంటూనే సుబ్బారావును చూచి పెరటకు వెళిపోయింది.

ఇంట్లో నిశ్శబ్దంగావుంది. కుర్చీమీద కూర్చొని యింటికప్పు వేపుచూస్తున్నాడు. డాక్టరు, తహశీల్దారు, పొరుగావిడ అందరూ అన్నమాట వొక్కసారిగా మెదడులో ములుకుల్లా పొడుస్తున్నాయ్. తనా డాక్టరుదగ్గరకు యెందుకువెళ్ళకూడదు? నిజానికి తనకు యీ కొడుకుకన్నా యింకెవరున్నారు? లేచి భార్యవేపు చూశాడు.

మొదటినుంచీ భయభక్తులతో మెసలిన ఆమె తనను బలవంతం చెయ్యలేక, ఆ భాధను యెంతకష్టంమీద అనుభవిస్తోంది!.

నడుస్తూనే....తనెందుకువెళ్ళాలి? ఇంకెవరినైనా పంపిస్తే అలాఅయితే యెలానూ నాయిల్లని తెలుసుకుంటాడుగా! ఒకర్ని పంపించి తను లోపల.గా మెసలేకంటే తనే వెళ్ళటంమంచిది. పోనీ పూర్లో యింకొక డాక్టరును పెట్టి! నాలుగడుగులు వేసాక-కొడుకు వీడిచేతిలో యేమైనా అయిపోతే మళ్ళీ చచ్చేకాలంవరకూ తప్పు చేశానని బాధపడాలి. అందరు అన్న డాక్టరును పెట్టి నలుగురన్న మాట నిజంకాకూడదూ! చివరకు ఆ డాక్టరుదగ్గరకు వెళ్ళటానికే నిశ్చయించుకున్నాడు. నడుస్తూ "వాడిని అలా తిట్టానుగదా— వస్తాడా? వచ్చినా నా కొడుకునుకోరి చంపడుకదా! ఆ డాక్టరు దగ్గరకు యెందుకు వెళ్లాలి?" ఆగిపోయాడు. "మనిషిని చూస్తూ చూస్తూ చేతనైన వాడెలా చంపేస్తాడు! అందులో వృత్తి పెట్టు కున్న మనిషి—పేరు ప్రతిష్టలకు పాటుపడడూ?

వెళ్ళినవెంటనే డాక్టరు బయలుదేరివచ్చాడు. కుర్రాడిని పరీక్షచేసి "మరేం భయంలేదు మీరు నాతోరండి" అంటూ బయటకు తీసుకువెళ్ళి "నాలుగురోజుల క్రితమైతే నేనేమైనా చెప్పగలిగేవాడ్ని ఈవేళకి కుర్రాడిపరిస్థితి యేమీ బాగులేదు. మీరు ఆదుకోగలిగితే "క్లోరోమేసిన్' అని క్రొత్తమందువచ్చింది. దానియందు నాకు నమ్మకంవుంది. ఇక మీయిష్టం"

సుబ్బారావు తన అశ్రద్ధకు విసుక్కుంటూనే డాక్టరుని ఆగ మని గాజులమ్మగా అవసరానికని దాచిన అరవై రూపాయలు

తీసుకవచ్చి చేతబెట్టాడు. పెట్టినతరవాత ఒకక్షణం అరవై రూపాయలే అనుకున్నాడు. మరుక్షణంలోనే యిది అంత యెక్కువ కాదనుకుంటా! డాక్టరు ప్రక్కన కారులో కూర్చున్నాడు.

మూడురోజులు గడిచాయి, ఈలోగా యింట్లోవున్న కానీ పరకకు రవాడిక్రింద ఖర్చయింది. మందుకొనడానికి మళ్ళీడబ్బు అవసరంవచ్చింది, ఇక అమ్మాలంటే యింట్లో పాత్రసామానులే వున్నాయ్. అవైనా అవసరానికిమించి హెచ్చుగా లేవు. ఒకరికి యిదివరకు తను అప్పు యివ్వలేదు, తను పుచ్చుకోనూలేదు, ఒకరికి అప్పు యివ్వడమంటే వాడిని పాడుచేస్తున్నామనే వూహలోవుండేవాడు. తనువచ్చే జీతపురాళ్ళమీదే నిశ్చింతగా బ్రతికాడు. రెండు మూడు గంటలు విసుక్కుంటూ యేమీ తోచక కూర్చున్నాడు. తను డబ్బిస్తేనేగానీ యింజక్షను లేదు. తోటిగుమస్తాల జీవితం తెలుసు, ఈ మాత్రానికి, ఆమాత్రానికి కక్కుర్తి పడ్డవాళ్ళతో యిదివరకు కయ్యంతెచ్చుకునే వున్నాడు. తహశీల్దారుని అడుగుదామని వెళ్ళాడు. వెళ్తూనే పెద్దవాళ్ళ దగ్గర అప్పుచేసి తన ఆత్మను కాల్చుకుంటున్నానని అనుకున్నాడు. ఆయన వూర్లోలేరు. ఉన్నా యేమాత్రంయిస్తారు. అతనూ తనలాంటి మనిషే, అవసరం ఆలోచనలనీ రేకెత్తించింది మౌనంగా కూర్చుండిపోదామన్నా మనస్సు చంచలమౌతోంది.

లేచాడు. తను యెవరిదగ్గరకు వెళ్తేలేదనరనే విశ్వాసంవుందో ఆ వర్తకునిదగ్గరకు వెళ్లాడు. "ప్రొద్దున్నవస్తే నూరుకాదు రెండు వందలిచ్చేవాడ్నే, గంట క్రితమె ఐదువేలు ఒకడిదగ్గర చేబదులు

పుచ్చుకున్నది యిచ్చేశాను" అన్నాడు. సుబ్బారావు యీ జవాబు విని ఆమనిషి వ్రేళ్ళన్నిటికీవున్న వుంగరాలవేపు, చేతికున్న వాచీ గొలుసువేపుచూసి మనస్సులో వెటకారించుకుంటూ, యిలాంటి వాళ్ళతో మళ్ళీ మాటాడకూడదని వస్తుంటే వీశెడు బంగారం మెడలో వేసుకున్న శెట్టిభార్య యెదురైంది.

ఇదీ ప్రపంచం! మనసులో మూలుగుకున్నాడు. ముందు రోజునే తండ్రిదగ్గరకు కబురుపంపించాడు యెవరిదగ్గరనైనా నూరు రూపాయలు బదులుతీసుకొని పంపమని, అడచైనా వచ్చుంటే బాగుండేదని అనుకున్నారంటానికి అవకాశంలేదనికూడా స్ఫురిస్తోంది. ఇంటికితిరిగివచ్చేసాడు. ఇంకెవరినీ తను అడిగి లేదనిపించుకోకూడదని అనుకున్నా మళ్ళీ బేజారెత్తినమనసు మూడు చోట్లకు పరుగెత్తనిచ్చింది. ఏదో ఒకసంజాయిషీ, సంతృప్తిపఱచే విధానం చూపించినా, సాయంత్రం కావస్తున్నా డబ్బుచేజిక్కలేదు అందరూ తననేదో సానుభూతి మాటలతో చూపిస్తున్నా, అనుమానంగా తనవేపు చూస్తున్నట్లనిపించింది, ఇదేమిటీ వీళ్ళ మనస్సులన్నీ పాషాణాలుగా మారిపోయాయా? మళ్ళీ యింటికి వచ్చాడు. తనచేతకానితనం భార్యకు తెలియకూడదనే పట్టుదల మాత్రం అలా చెక్కు చెదరకుండానే వుంది. డాక్టరు యింకారాలేదేమని ఆమె అడిగిన ప్రశ్నకు గంభీరంగానే "వస్తాడని" చెప్పాడేగానీ మళ్ళీ మెత్తబడిపోయి తనేదో యిదివరలా యిప్పుడూ అలస్యం చేసి యేదోముప్పు తెస్తున్నానని గబగబ బయటకు నడిచాడు.

నడుస్తున్నాడు. ఊండి వుండి ఆగిపోతున్నాడు. నాలుగడు

గులు వెనుకకు వేసి మళ్ళీ యేదో గొణుక్కుంటూ ముందుకు పోతున్నాడు, ఇలాంటి స్థితిలో తన నెవరో "దండంబాబూ" అన్నట్లు వినిపించింది తలెత్తకండానే జవాబు చెప్పకండానే ముందుకు నడచాడు నాలుగడుగులు వేశాక వెనుతిరిగి చూశాడు—సన్యాసి వడిగా నడిచి పోతున్నాడు. పిలిచి మానాన్న యేమైనా చెప్పాడా అని అడిగాడు. "నాను పట్నం అరజంటు పనిమీద వొచ్చినానుబాబూ, వచ్చిన ముందు ఆ బాబుతో సెప్పనేదు!"

"సరేలే!" అంటూనే ముందుకు సాగిపోయాడు. తిన్నగా డాక్టరు దగ్గరకు వెళ్ళాడు. అంతవరకూ చూసిచూసి అప్పుడే ఎక్కడకో వెళ్ళాడని తెలిసింది. మాడిపోయిన ముఖం దించి అలానే కూర్చున్నాడు. కొడుకు మనసును మహాసముద్రం చేస్తున్నాడు. శరీరమంతా హోరుమంటోంది. తననెవరో బలవంతాన జైలుకు తీసుక వచ్చినట్లుంది. ఈ జైలునుంచి యెప్పుడు కదలి కొడుకు దగ్గరకు వెళ్తానని ఆతృత పడ్తున్నాడు. దీపాలు వెలిగించాక డాక్టరు వస్తూనే "కుర్రాడేమైనా నా తప్పేమీ లేదండీ" అన్నాడు. ఏదో అందామన్నా నోరు పెగల్లేదు. నలుగురిమధ్యా డబ్బులేదు. మీరేదో సహాయంచెయ్యండి తరువాత యిచ్చుకుంటానని చెప్పలేక పోయాడు. తను వృధాచేసిన నిముషమే తన కొడుకు చావుకు కారణమౌతుందన్న భయంతో బ్రతిమాలాడు. నా ఒక్కగాని ఒక్కకొడుకుని నిలబెట్టండి. మీడబ్బు తరువాత తీర్చుకుంటానని కోరాడు. ఈ నాలుగు మాటలైనా అతి కష్టంమీద తల దించుకొని అన్నాడు. మామూలు మనిషి చలించి కనికరించడానికైనా సరిపడని మాటలివి. అందులో ఈ డాక్టరు యెందరి దీనాతి దీనాలాపాలు

విన్నాడో? చాలా తేలిగ్గా అనేశాడు "నే చెయ్యగలిగిన సహాయం చేశాను. ఫీజు వెంటనే చార్జి చెయ్యకండామందులే మిమ్మల్ని కొనుక్కోమని చెప్తున్నానుగా?"

సుబ్బారావు మాటాడలేదు. ఆ నిముషంలో మళ్ళీ మనస్సు అమావాస్యనాటి మహాసముద్రంలా హోరుమంటోంది. మనస్సులో ఆత్మాభిమానం, పితృవాత్సల్యం ముష్టియుద్ధం చేసి మహాబాధ పెట్టున్నాయ్. వణుకుతూనే అన్నాడు "మీరు కొద్దిగా దయచూపండి ప్రోవిడెంట్ ఫండులో అప్పుపెట్టి మీ ఋణం తీర్చుకుంటాను!"

డాక్టరు హేళనగా చూస్తూ "చూడండి—ఎక్కడో చూడండి డాక్టర్లు షావుకార్లు కాలేరుగా! అయినా మీకేమండీ?—తాలుకాఫీసు గుమస్తాలు?"

సుబ్బారావు డాక్టరుకు ఫడీమని చెంపపెట్టు పెడ్దామన్న ఉద్రేకంవచ్చింది. కానీ లేచిన కుడిచేతి చూపుడ్రువేలిని నోట్లోపెట్టి గట్టిగా కఱచిపట్టుకొని రొప్పుకుంటూ మెట్లు దిగిపోయాడు. నోటి నుంచి బయటపడ్డ చేయి తనజుత్తునే గట్టిగా పీకింది!

ఇదివరకు తనుదేవునిపేరు కష్టాలలోనూ, నష్టాలలోనూ అన్యాయంలోనూ, అవినీతిలోనూ యెత్తకూడదని, అలా యెత్తే వారిని దేవుని పవిత్రతను చెరిచే మూర్ఖులని ద్వేషించాడు. కానీ త్రోవలో 'దేవుడులేడా? నన్ను తలెత్తుకొని నడవనీడా?' అన్న మాటలు హృదయంనించే అప్రయత్నంగా వచ్చేశాయ్. అవి వచ్చాక తన పొరపాటును గ్రహించి అబ్బే అబ్బే అనుకున్నాడు.

నమ్మస్తూనే యమయాతనపడుతూ మరచిపోయి యింటికి వచ్చేశాడు.

దీపం మిసమిసగా వెలుగుతోంది. కుర్రాడు చైతన్యం లేనట్టే పడున్నాడు. భార్యమంచందగ్గరగా కూర్చుంది. ఈ బెంగతో మరింత చిక్కి శల్యమైంది. ఇంట్లో ఒకఅడుగు వేశాక తన యింటికి యెందుకు వచ్చాననుకున్నా తిరిగి వెళిపోలేకపోయాడు. భార్య చూడగానే డాక్టరుగారేరీ అంది. వస్తాడన్న సమాధానం వద్దనుకున్నా నాలిక చివరనుంచి వచ్చింది.

మెల్లగా క్రిందకూర్చున్నాడు. కుర్చీ అక్కడనేవుంది. కట్టెలా పడున్న కొడుకువేపు చూస్తుంటే కళ్ళంటనీరు తిరుగుతోంది. వీడింత ప్రియతముడని యిదివరకెప్పుడూ వూహించలేదు. పిల్లల మీదనున్న ప్రేమాభిమానాలు మానవత్వంలో ముప్పాతికవంతు మిగతా అన్ని అనుభూతులు కలసి ఆ మిగతా పాతికవంతు, నరాలన్నీ కుమిలి కుమిలిపోతున్నయ్. కళ్ళనిలబెట్టి కొడుకువేపు చూస్తున్నాడు. భార్యలేచి నిల్చోవటం, ముఖాన్ని దాచుకోవటం ఆమె గొంతు విప్పి మెల్లగా వణుకుతూ మాట్లాడేవరకూ చూడలేదు.

ఆమె మెల్లగాఅన్నది "సన్యాసివచ్చాడు!" ఈ పేరువినగానే తనకళ్ళల్లో వూరే కన్నీటికీ ఆనాడు సాయంత్రం తనకు చేరువగా కూర్చొని తనగాథను వెళ్ళగ్రక్కి కార్చిన కన్నీటికి యేదోపోలిక వున్నట్లనిపించింది. అయినా పైని వినిపించుకోనట్లే కొడుకువేపు చూస్తున్నాడు.

భగ్గుభగ్గుమని లాంతరుమండుతోంది. కానీ తరువాత సర్దుకుంది. చెప్పకవిధిలేక, తనకెటువంటి శిక్షపడబోతుందన్న భయంతో ఆగిఆగి భార్య చెప్తోంది—సన్యాసికి మీరెప్పుడో రెండురూపాయిలిచ్చారట!"

"ఇస్తే!"

"మీరు గంజి త్రాగమని యిచ్చారట. త్రాగకండా ఆ రెండు రూపాయలు యిచ్చి నాలుగురూపాయల సారా తెచ్చి అమ్మాడట. ఆ నాలుగురూపాయలు యిచ్చి యెనిమిది రూపాయలది తెచ్చి అమ్మాడట! ఆ రెండురూపాయలతో ఇలా అరువు ఇవ్వకండా ఇప్పటికి రెండువందల రూపాయలు చేశాడట!"

సుబ్బారావు చూపు ఏంతగా మారిపోతోంది. భార్యభర్త నిజాయితీని యీ పదేళ్లూకళ్లారగా చూసింది కాబట్టి యీ చూపుతో వణుకుతూనే మెల్లిగా "మామయ్యా వూర్లో అప్పుకు తిరుగుతుంటే విన్నాడట! ధరలు పడిపోయాయని అప్పుపుట్టడం లేదట. 'ఈ డబ్బంతా అ బాబుదే. ఆ బాబుకు కష్టంవస్తే నానీ డబ్బంతా వుంచుకొని యేంచేస్తానని నూరురూపాయలు తీసుకవచ్చాడు. నన్ను చంపేస్తారు, వద్దు వద్దని యెంత చెప్పినా విన్నాడుకాదు. నేలమీద పడి మ్రొక్కి యెంతో హంగామా చేశాడు. డబ్బు వాడి ముఖం మీద పారవేశాను. అ నోట్లన్నీ యేరీ మళ్ళీ టేబిలుమీద పెట్టి "యిది నా డబ్బుకాదు, ఆబాబుడబ్బు అ బాబుకిచ్చినానని సెప్పండమ్మా అని వెళిపోయాడు"

భార్య యీ మాటలు ఆగి ఆగి చెప్పాక తలవంచుకున్నాడు

బహుశః తన కళ్ళల్లో వూరిన కన్నీరు ఆమెకు చూపించ కూడదనే అభిమానం అలాచేసి వుండవచ్చు. కొంతసేపటికి తలెత్తి కొడుకు వేపు చూస్తూ వెఱ్ఱివానిలా ముఖంపెట్టి "ఆ డబ్బేది?" అన్నాడు.

మంచందగ్గరకు వచ్చి కూర్చున్న భార్య డ్రాయరులో వుందంటూనే భర్తవేపు ఆవేదన అలసటతో చూసింది. కొడుకుకన్నా తండ్రికే హెచ్చు జబ్బుగా వున్నట్లుంది!

జోగుకుంటూ మెల్లిగా టేబిలువద్దకు వెళ్ళాడు. కాస్సేపు ఆగాడు. మళ్ళీ కొడుకు కనిపించాడు. తమ యింటిలో యిల్లాలి యెదురుగా పిచ్చివానిలా ప్రవర్తిస్తున్నానన్న స్ఫురణ లేనే లేదు. ఒక్కసారి డ్రాయరు తెరచాడు—డబ్బు!—ఎన్నో కుటుంబాల హాహా కారా లొక్కసారి చెవులను చిల్లులను చేశాయ్! డ్రాయరు ఫర్ మని మూశాడు. ఆ శబ్దం మళ్ళీ మెదడును మేలుకొలిపింది టేబిలును కరుకు కరుకునుని నమిలినట్లు పట్టుకున్న వాడల్లా కొడుకు కనిపించగానే కళ్ళు ఘట్టిగా మూశాడు. దిగువ పెదిమ పళ్ళతో నొక్కిపట్టి వూపిరి బిగబట్టాడు. మళ్ళీ యెందుకో బావురుమని యేడవాలని పించింది. ముఖంలోని అసహ్యం వెఱ్ఱినవ్వుగా మార్పుజెందుతోంది. డ్రాయరు మళ్ళీ విప్పాడు. బుస్సని పడగెత్తిన నల్ల త్రాచులా ఆడబ్బు అగపడింది. ఒళ్ళుచచ్చినా, కళ్ళుమూసి ఆపడగ చేతితో నొక్కిపట్టుకొని డాక్టరు యింటివేపు వరుగెత్తాడు.

(అక్టోబరు 52 భారతి)